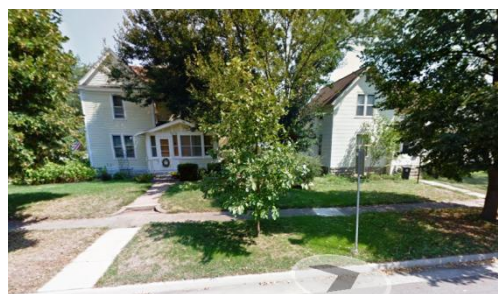

Lars Peter Christensen - THORA INGEBORG OLSEN - Gift 1899/05/19

Cedar Falls, Iowa Nazareth Lutheran Church

"Både jeg og mit hus vil tjene Herren." Joshua XXIV.15 er indprentet i deres vielsesattest. Dette var grundlaget for deres liv.

Efter deres ægteskab boede mine bedsteforældre på 1004 Bluff Street ovenpå Peter Jewells hjem blot en blok syd for deres kirke. Min bedstefar arbejdede for Jewell i

1004 Bluff St., Cedar Falls

hans smedebutik på Second Street. Det var bag bygningen, hvor min far havde en købmandsbutik i 1930'erne.

De flyttede til Racine, Wisconsin, hvor der var bedre jobmuligheder på Horlich Malted Milk Company. Min mor, Emma Andrea, blev født der 1900/09/04 ligesom var hendes bror Andrew et par år senere.

Der var et fællesskab af danske immigranter i Racine og omegn samt Cedar Falls. I Racine mødtes mine fire bedsteforældre for første gang gennem deres kirke. De blev venner for livet, selv om Jensens var næsten en generation ældre.

I 1904 besluttede familien Christensen at vende tilbage til Cedar Falls. Mens

States St., Cedar Falls

deres ejendele blev pakket og afsendt, husker min mor, at hun opholdt sig hos Jensens. De flyttede til et lille murstenshus (i Cedar Falls) ved siden af Pottery Shop på States Street nær centrum.

Bedstefar arbejdede med bryggerheste mellem linje 2. og Washington. Dette var en fragtforsretning med hest og vogn som leverede varer fra de tre togdepoter til virksomheder og hjem. Det var også en stald, hvor folk kunne få husly, foder og vand til deres heste, mens de var i byen. Den høje tr lade var stadig i brug, da jeg var ung. Det var en lang bygning med hestebokse på hver side, h loft ovenover med en hel masse kviste af vinduer på tagryggen for at give lys. På dette tidspunkt var det et kul- og t mmerselskab med lastbiler som brugte bygningen.

716 Bluff St., Cedar Falls

Snart købte de deres første hjem på 716 Bluff Street kun en blok fra deres kirke. De installerede el og gav huset et nyt fundament, som gav dem en k elder til vaskeri og v erksted. Der var to soveværelse, stue og spisestue samt køkken med en stald bagved. Edward blev født i

dette hus.

Bedstefar arbejdede nu på Iowa State Normal School, senere Iowa State Lærere College og nu University of Northern Iowa. Der er et dejligt billede af ham med andre arbejdstagere, der står opstillet på de forreste trin i biblioteket eller auditoriet. Ifølge mors båndoptagelse blev han betalt med 60\$ om måneden, men hun havde en fordel, som var meget mere værd end 8 eller 9 års arbejde. Bedstefar arbejdede i auditoribygningen og hver aften, hvor der var koncert, spil eller foredrag, var han på arbejde. Mor kunne tage sporgvognen, som for 5\$ bragte hende de mange miles til campus, for at se

University of Northern Iowa, Cedar Falls

forestillingen.

Omkring 1912 var der tilsyneladende nok penge var blevet sparet nok penge sammen til at starte landbrug. Flytningen var meget imod deres datters vilje, og hun glemte aldrig de virkninger, den havde på hendes liv og uddannelse.

Deres kirke var omdrejningspunktet for deres liv både det religiøse og det sociale. Der blev holdt gudstjeneste to gange om søndagen, onsdag aften, plus mænd, kvinder og ungdomsgrupper, smørrebrøds- og is -arrangementer, sang fester, osv. Når grupper af venner samledes i et hjem til aftenkaffe og samtale, bønner og salmer, sluttede det altid med at alle krydsede armene og holdt hinanden i hænderne i en cirkel, mens de synger "Velsignet være det bånd, der binder". ("Blest Be the Tie That Binds"). Da vi besøgte bedstemors pårørende i Danmark i 1980'erne var der også sang og aftenen sluttede med det samme ritual og samme sang.

Evangeliske Nazareth Kirke

Den danske Evangeliske Nazareth Kirke blev oprettet i slutningen af 1800-tallet, så alle kunne bede på deres modersmål. Omkring 1930 var alle tjenester på engelsk, bortset fra en aften om ugen. Fra en beskedent trækonstruktion udviklede den sig til en større blokstruktur i 1910, derefter byggedes en pædagogisk enhed, skibet blev udvidet, og endelig flyttet kirken til sin nuværende plads på South Main Street, hvor den støder op til Den

Lutherske Kirke. Den vokser stadig med et kirkeskib, hvor der nu plads til 1400 personer, flere kapeller, "multi-purpose unit", en

Den nye Nazareth kirke, Cedar Falls

uddannelsesmæssige bygning og en social tjenesteenhed.

Bedstefar og Bedstemor var gode svømmere, som imponerede mig, idet andre i deres alder sjældent gik i vandet langt mindre svømmede. De svømmede brystsvømning, som de sagde, var den bedste måde at svømme på i bølgerne. De voksede op ved havet.

Lære engelsk, blive borgere og klare sig økonomisk var fremherskende mål for mine bedsteforældre og de fleste andre i disse danske samfund. De besluttede, at indtil alle børnene kom til skolealderen, ville de tale dansk derhjemme for at give børnene mulighed for at lære korrekt engelsk grammatik og udtale i skolen. Fra den tid, husker jeg 30 år senere, at der sjældent blev talt dansk, undtagen når der var noget børnebørnene ikke skulle høre.

Derfor mistede min bror og jeg fordelene ved på en nem måde, at få lært et andet sprog, men hensigten var en oprigtig indsats for at blive amerikanere. Begge to var dygtige til læsning, skrivning og til at tale engelsk og de stemte altid ved valgene samt udtrykte taknemmelighed for den amerikanske chance.

Fordi mine bedsteforældre havde besluttet sig til en livslang tilknytning til et nyt land, var det vigtigt for dem, at de blev rigtig amerikanere. Selv om de sjældent kritiserede andre, følte de afgjort, at de, der klamrede sig til de gamle måder, sprog og statsborgerskab, i virkeligheden burde være forblevet i Danmark. Under 1. verdenskrig blev ikke-statsborgere ikke udtaget til hæren, men de, der valgte ikke at lade sig hverve frivilligt, blev kritiseret, blev jeg fortalt.

I 1935 lod Thora og LP sig pensionere fra landbruget og tog deres lange forsinkede tur til Danmark. I de 40 år der var gået, siden de forlod Danmark, var deres forældre døde. Thora blev genforenet med sine to søstre og familier. LP havde kun nogle fætre. De tilbragte tre måneder der. Jeg har brevene de

skrev til mine forældre om deres oplevelser, med at være i Danmark, de skrev på dansk. De er blevet oversat til engelsk.

612 West 8th. St., Cedar Falls

Da de kom tilbage fra Danmark, fik de et hjem i Cedar Falls, 612 West 8th. street. Begge arbejdede på deltid i mine forældres butik i Benson. Efter at bedstefar døde i 1943 arbejdede bedstemor på Iowa State lærerkollegium i Commons i fem år.

AJO - 1993

GÅRDEN

Noget af det jeg kan huske fra mine bedsteforældre Christensen er, at de bor på en gård omkring 5 miles(7,6 km) sydvest for Cedar Falls. Det var i 1930. Den asfalterede vej fortsatte 2 miles(3 km), efterfulgt af grus i endnu 1 mile (1,6 km) og derefter 2 miles(3 km) med snavs- eller muddervej afhængig af vejret.

Ofte på søndage efter kirke, kørte mine forældre og jeg til middag på gården. De sidste to miles(3 km) var en udfordring. Der kunne være dybe hjulspor, som vi kørte ved siden af, når det var tørt mens skyer af kvælende støv stod efter bilen. Når det var mudret kørte vi i hjulspor eller blev hængende i den rige, sorte, klæbrige, smattede Iowa jord. Blive hængende i mudderet til bunden af bilen var dårligt, især i søndagstøj. Nogle gange kunne et hold af heste endda ikke trække os ud. Jeg frygtede det skræmmende scenarie, fordi sporene lignede dobbelt vridende slanger. Man skulle virkelig være ekspert for at dreje, glide, og skyde sig igennem til succes. I foråret og efteråret, kæmpede vi med mudder: Sommer, fluer og varme, vinter, sne og is.

I en tidlig alder var jeg derfor overbevist om, at byen var stedet at bo, selv om besøg på gården var for det meste sjovt. Søndag middag fik vi altid stegt kylling, kartoffelmos og sovs, kål, pickles af roer, gulerødder, bønner og majs med æbletærte til dessert. Som det første barnebarn tilbragte jeg ofte uger eller weekender på gården, og da forsvandt min appetit til middagen om søndagen. Selv når jeg blev straffet for dette, fortalte jeg aldrig hvorfor. Jeg så kyllingerne få hugget hovedet af på den glatte stub ved brændeskuret, nogle gange flygter de endda hovedløse med blodet sprøjtende til alle sider. Det var stadig i frisk hukommelse ved søndags middagsbord.

Malkningen var fascinerende for en 3-4 årig. Min bedstefar, karlen, og ofte bedstemor malkede den lille besætning med hånden. Derefter blev den centrifugeret, og fløden blev hældt i store beholdere til afhentning hver dag af "flødevognmanden" og taget til "Benson Creamery", hvor fløde blev kærnet til

smør. Fløde og mælk til eget brug blev opbevaret i kælderen, ladens katte og kattekillinger fik mælk, og skummetmælken gik til grisene.

Jeg syntes, at fordre svin var det mest sjove. Alle mulige ting blev dumpet i en tønde: mælk, korn, melasse osv. og omrøres med en træåre. Spande blev anvendt til at hælde dette foder i trugene. Jeg havde min egen lille spand. Hvad der morede mig var skrigene, skubberiet, masen, kravlen over alt, det hele iscenesat af grisene. Jeg var let at underholde.

At give hønsene grønsagsskræller og korn var sjovt. At samle æg var ikke sjovt. Da det var noget små børn blev tildelt, var jeg ofte offeret. Først gennede man alle hønsene ud af hønsehuset. Redekasserne var stablet langs væggen, og man skulle samle æggene i en kurv. Der var altid nogle skrukale høns, der vogtede over deres æg. Jeg havde aldrig modet til at række ind under disse støjende, hakkende Rhode Island eller at skubbe dem ud af reden. Bedstemor måtte en tur til hønsehuset for at gøre arbejdet færdigt.

Bedstemor forberedte måltider på et komfur fyret med træ. Han havde kun en kælder til køling, ingen elektricitet eller VVS, og varmen kom fra ovne om vinteren og komfur på alle årstider. Hun bagte vidunderlige tærter, kager og lækre måltider, bagte hele brød, henkogte grøntsager fra hendes have kød fra slagtingen. Det var altid det varmeste vejr, når hun i forbindelse med tærskningen bespiste mandskabet på 20 personer eller mere. Hun hjalp også på markerne og malkede køer.

Bedstefar dyrkede markerne med heste, malkede to gange om dagen, fodrede og vandede husdyrene i kolde Iowa og varme somre. Hver dag muggede han ud i laden og spredte gødning. Han pløjede, plantede og høstede havre med hans egne frø. Lucerne og andre afgrøder ligeledes.

Stuehus var to etager højt. En veranda omgav huset og to? store indhegnede forhaver, helt omkranset. Der var et stort udvalg og mange fine gammeldags grøntsager, som jeg aldrig har set siden, og har glemt navnene på, som mormor så tålmodigt lærte mig.

Stueplanet indeholdt køkken, stor spisestue tjente som dagligstue, en stue der kun blev brugt til selskab og kun opvarmet om vinteren, et stort soveværelse, der kun anvendtes om vinteren, om sommeren var der for varmt ovenpå, plus spisekammer, lagerrum og værelse til karlen, på anden sal var et lagerrum, hvor såsæd blev tørret og opbevaret om vinteren, når der ikke var nogen karl. Jeg sov i et rum ved spisestuen, når jeg var på besøg. Det var lige stort nok til en barneseng, vaskekumme og en kommode. Sengen var dækket af et tæppe af hestelæder, som skræmte mig ud over at være tungt for et lille barn. Det hjalp ikke, at de sagde, at det kun var "Gamle Dobbin".

Den bageste veranda ud fra køkkenet var den mest anvendte "her var der plads til arbejdstøj, støvler og jakker. Fluenettet i døren var om sommeren næsten helt fyldt med fluer, og man skulle banke det flere gange, før man gik ind for at få færrest fluer med ind. Fluesmækkere og fluepapir var i konstant brug. Når vi børn kedede os, blev vi bevæbnet med fluesmækkere for at dræbe alle fluer på den bageste veranda. Der kunne være hundreder, men vi blev aldrig færdige.

Mine bedsteforældre solgte landbrug i begyndelsen af 1934 eller 1935, og jeg var kun 7 eller 8 på det tidspunkt, men husker de voksne snakkede om, hvor billigt ting blev solgt. Det var en dyb depression og alle landmænd kæmpede men mange miste deres gård.

Mine bedsteforældre flyttede ind i vores store soveværelse på første sal for en tid, mens de talte om, at de snart skulle på den længe udsatte tur til Danmark. Det var sjovt at have dem boende med os. De havde ofte en anden mening end os. Det var vinter og min bror og jeg havde feber og mæslinger.

Bedsteforældrene måtte flytte til et hotel, så de kunne arbejde i butikken. Mor, bedstemor og vi børn var i karantæne i mere end 2 måneder.

Deres 2. og sidste bil var en sort Pontiac coupe fra 1931 med gule trådhjul. I løbet af 60'erne blev den solgt og sat i stand som veteranbil.